

Kristendom, religion og etikk i det offentlige rom.

Fase 2: Prosess faglig prioritering ved Det teologiske fakultet

1. Innledning

Det teologiske fakultets mål er å drive med forskning, utdanning og formidling med relevans for både kirke, kultur og samfunn, nasjonalt og internasjonalt. Fakultetet har brukt Prosess faglig prioritering til å vise hvordan forskningsaktiviteten i all hovedsak konsentrerer seg rundt tre kvalitativt sterke forskningsområder. Det teologiske fakultet mener denne profilen også er viktig for Universitetet i Oslo. Fakultetets forskning bidrar til at Universitetet i Oslo er tungt inne i internasjonale forskningsfronter knyttet til tolkninger av klassisk antikk og bibelstudier, i nytolkningen av reformasjonen og protestantismens profil og historie og i utviklingen av etikk- og diakonistudier i en flerreligiøs tid, nasjonalt som globalt. Dette er temaer med stor betydning i den internasjonale forskningssamtalen. Det teologiske fakultet gir på denne måten UiO et komparativt fortrinn i forhold til andre norske universiteter, som ikke har en tilsvarende spisset kompetanse, verken innenfor den historiske eller den samtidsrelaterte teologiske forskningen.

Enkelte profesjonsfakulteter oppgir at det er en relativt stor avstand mellom innholdet i profesjonsutdanningen og fakultetets spissete forskningskompetanse. Dette er i mindre grad situasjonen ved TF, hvor det i hovedsak er svært godt samsvar mellom utdanningsprogrammene og de viktigste sidene ved forskningen. Teologi i dagens samfunn handler om å kunne møte og fortolke mennesker som lever med både andre livstolkninger og andre religioner. Derfor legger både fakultets forskning og profesjonsstudiet i teologi stor vekt på å kunne tolke og bidra til utviklingen av både kirke og samfunn.

Det er i et slikt perspektiv fakultetets øvrige studieprogrammer på masternivå må forstås. TF har et masterprogram i Profesjonsetikk og diakoni, et i Religion og samfunn, et engelskspråklig masterprogram i Intercontextual Theology og et i kristendomskunnskap. Disse programmene spiller en viktig rolle i vår utdanningsportefølje, og viser hvordan fakultetets teologiske profil nettopp kan bidra til utdanninger med betydning også utenfor et kirkelig rom.

Den viktigste oppgaven for fakultetet vil på denne bakgrunn være å sette fakultetets ansatte i stand til å fornye den forskningsprofilen som er avdekket gjennom Prosess faglig prioritering. Det teologiske fakultet har valgt aktivt å forstå prosessen slik at den kunne bidra til styrket konsentrasjon og tverrfaglig virksomhet innenfor fakultetets forskning. På denne måten mener vi prosessen gir et godt grunnlag for økt kvalitet og fornyelse. Et viktig bidrag til en slik fornyelse er fakultetets forslag om å utvikle *Religion i det pluralistiske samfunnet* som et tverrfakultært forskningsområde ved UiO. I en tid da det er et uttalt behov for kompetanse om både normativitet, dialog og religionskritikk i det nye flerreligiøse samfunnet, vil en offensiv religionssatsning ved UiO få både nasjonal og internasjonal betydning. Samtidig lar innspillet seg veldig godt innpasse i den profil som her er tegnet for fakultetet. Fakultetets teologiske profil både tjener på og kan bidra til en styrket religionsforskning. Dette er også grunnen til at vi gjerne ser at de allerede foreliggende planer om islamstudier ved UiO blir tatt opp igjen innenfor rammen av forslaget om en tverrfakultær satsning på religion.

2. Prioriterte forskningsområder

A. Innledning

Forskningsområdene bibelstudier/antikkstudier, reformasjon/protestantisme og etikk/diakoni peker seg ut som kvalitativt sterke ved TF, og bidrar vesentlig til å forme fakultetets profil og identitet. Det er ikke overraskende at akkurat disse fagområdene fremstår som sterke ved Det teologiske fakultet, siden fakultetet har et ansvar for profesjonsutdanning for prester. Bibelstudier, reformasjon og etikk er selvsagt sentrale felt i en slik utdanning. Samtidig finnes det sterke sider ved den teologiske kjernekompetansen som også har relevans og betydning for samfunnet og den allmenne kulturen. Fakultetets samlede forskningsprioritering er derfor å videreføre og fornye den teologiske kjernekompetansen som presenteres i det følgende. Gjennom en slik faglig konsentrasjon og fornyelse mener vi fakultets fremtidige identitet skal sikres med relevans for både kristendom, religion og etikk i det norske samfunn.

Det er likevel ingen selvfølge at de nevnte fagområdene også er forskningsmessig særlig sterke ved et teologisk fakultet. Et av TFs særpreg gjennom lang tid har imidlertid vært å vektlegge betydningen av internasjonal kvalitetsforskning som en nødvendig forutsetning for en relevant profesjonsutdanning. Derfor er det summen av en langvarig fagoppbygging som gjør at et så vidt lite fakultet som TF kan hevde seg med sterke, anerkjent forskere innenfor den internasjonale teologiens sentrale disipliner.

Spørsmålet om vurdering av kvalitet innenfor humanistisk forskning i Norge har vært på dagsorden i mange år. Det teologiske fakultet vil følge den kvalitetsstandard det er enighet om gjennom UHR-arbeidet om publikasjonspoeng og den dokumentasjon som finnes i FRIDA. Fakultetet vektlegger de retningslinjer som ble gitt til fakultetene i juni 2006 der det heter at "UiOs forskningsmessige prioriteringer skal ligge innen felt hvor det kan dokumenteres høy forskningskvalitet eller et overbevisende potensial for høy kvalitet.". Fakultetet har brukt dette kriteriet ved sine tidligere innmeldinger til styret. I egne vedlegg følger en oversikt over denne kompetansen med utgangspunkt i det vedtatte kriteriene. Den er både knyttet til publikasjonspoeng, pågående forskningsprosjekter, andre eksterne prosjekter og oversikt over større prosjekter innsendt til NFR og EU i 2007. Det er grunn til å merke seg at TFs forskere innleverte et relativt sett svært høyt antall (7) store og mellomstore prosjektsøknader til NFR.

I sin vurdering av faglig kvalitet vil fakultet imidlertid også vektlegge den undersøkelse som ble fremlagt for Det nasjonale fakultetsmøte for humaniorafag i mai 2007 av forsker Gunnar Sivertsen ved NIFU-STEP. Denne undersøkelsen viser for det første av fagområdet teologi og religionsvitenskap er det største innenfor humanioraforskningen i Norge målt i antall publikasjoner. Fagmiljøene i teologi og religionsvitenskap ved UiO utgjør noe over halvparten av denne store nasjonale publiseringen. For det andre viser Sivertsens oversikt at dersom norsk-språklige publikasjoner og publikasjoner som ikke registreres i ISS-basene trekkes inn i tallmaterialet, så har humaniora og medisin omtrent samme antall publikasjoner. Og for det tredje viser undersøkelsen at antallet publikasjoner i kategorien formidling og samfunnskontakt har en langt mer omfattende plass i humaniora enn i MedNat (utvalgte sider av NIFU-STEP-rapporten følger som vedlegg til dette notatet). Dette gjør at bakgrunns materialet for prioritering av de kvalitativt sett sterkeste områdene ved TF baserer seg på et noe bredere tilfang enn publikasjonspoeng slik de er godkjent i UHR-systemet.

Vitenskapelig kvalitet er dermed et sammensatt fenomen som må vurderes under flere synsvinkler. Fakultetet vil framheve tre viktige mål for slik kvalitet:

- Vitenskapelig kvalitet kommer for det første til uttrykk i vitenskapelige publikasjoner, både i form av monografier og i form av artikler - nasjonalt og internasjonalt. I teologifagene som i andre humanistiske fag spiller fortsatt den tradisjonelle monografien en viktig rolle – og av gode grunner.
- For det andre kommer vitenskapelig kvalitet også til uttrykk ved at fakultetets lærere er etterspurt i forskning og faglige vurderinger i nasjonale og særlig internasjonale sammenhenger. At fakultetets lærer deltar i internasjonale forskningsprosjekter og nettverk, blir brukt som sakkyndige ved andre vitenskapelige institusjoner og er etterspurt ved internasjonale konferanser og møter, det er både et viktig tegn på vitenskapelig kvalitet og er med på å fremme vitenskapelig kvalitet.
- Vitenskapelig kvalitet kommer for det tredje også til uttrykk gjennom produksjon av lærebøker innen de forskjellige fagdisiplinene. I humanistiske fag er lærebøker ikke bare en pedagogisk tilrettelagt presentasjon av allmennkunnskapene i faget, men ofte også retningsgivende for fagutvikling og faglige prioriteringer. De som skriver lærebøkene er derfor også med på å sette den vitenskapelige standarden og dagsorden i faget. I teologiske som i en rekke andre humanistiske fag er det derfor ofte slik at det er de fremste forskerne som også skriver lærebøkene i faget.

Når fakultetet vil satse på vitenskapelig kvalitet, er det i denne brede forstand av ordet. Fakultetet vil legge til rette for og stimulere til at fakultetets forskere publiserer vitenskapelige arbeider av høy internasjonal kvalitet. Men det vil også være et mål for fakultetet å ha forskere som er etterspurt og aktivt deltar i forskningsprosjekter og vitenskapelige vurderinger nasjonalt og internasjonalt. Dette vil ikke bare være et uttrykk for ekstern anerkjennelse av forskernes vitenskapelige kompetanse, men også bidra til å utvikle forskernes egen faglige vurderingsevne. Endelig vil det også være et mål for fakultetet at fakultetets forskere også kan skrive de lærebøkene som setter den faglige standarden og dagsorden på angjeldende fagområder.

De tre kjerneområdene som nedenfor er satt særlig i fokus, kan dokumentere høy kvalitet ut fra alle de kriteriene som her er stilt opp: gjennom omfattende internasjonal publisering på høyt nivå gjennom lengre tid, gjennom omfattende og til dels ledende nasjonal internasjonal deltakelse både i faglige nettverk og som sakkyndige innen de ulike områdene, og gjennom produksjon av lærebøker som har en dominerende plass både innen det norske og dels også det nordiske markedet. Kjerneområdene slik de er formulert i dette notatet, representerer et viktig skritt i retning av en bedre fokusering og konsentrasjon av fakultetets forskningsinnsats. Fokuset kommer for det første til uttrykk gjennom selve overskriftene over de prioriterte fagområdene, og for det andre gjennom de nye større forskningsprosjektene – forankret i forskningen gjennom de siste årene - som er ført opp under de enkelte prioriterte områdene, og som er retningsgivende for videre forskningsinnsats. Det er dels tale om større internasjonale prosjekter under utvikling, med seniorforskere ved TF som prosjektledere. Dels er det prosjekter som allerede har skaffet ekstern finansiering, dels er det prosjekter som søker om slik finansiering, bl.a. fra NFR, men som er satt i gang og vil bli videreutviklet uavhengig av dette, med basis i fakultærsatsing, fakultærprioriteringer og tverrfaglige avtaler.

Ved siden av disse prosjektene er det også gjort rede for annen sentral faglig innsats innenfor de tre kjerneområdene. Det skal fortsatt være rom for at enkeltforskere kan gjøre seg gjeldende i nasjonal og internasjonal sammenheng uten å være knyttet til fakultetsbaserte prosjekter. I tillegg skal nye prosjekter kunne bygges opp og prioriteres innen rammen av de store prioriterte forskningsfeltene.

B. 3 sterke områder med dokumentert høy kvalitet

I. Bibelstudier / antikkstudier

Bibelforskningen har helt siden reformasjonen vært en kjernedisiplin i protestantisk teologisk forskning. Gjennom historien kan Det teologiske fakultet her vise til flere forskere med store navn i den internasjonale faghistorien innenfor disiplinen, med Sigmund Mowinckel på begynnelsen av 1900-tallet og Nils Alstrup Dahl på 1950- og 60-tallet som de største. Fortsatt er bibelforskningen ved TF en disiplin med både kvantitativt og kvalitativt meget høy vitenskapelig produktivitet. I tillegg er den et særdeles godt eksempel på en teologisk disiplin som forener et historisk og et samtidsorientert perspektiv i sitt arbeid med tekstene. Metodisk har bibelforskningen gjennom mange tiår ligget i front innen humaniora når det gjelder utvikling og utprøving av nye tilnærminger; fra historisk-kritisk metode sist på 1800- og begynnelsen av 1900-tallet via hermeneutisk teori fra 1970-tallet av, til moderne narrative og antropologisk funderte tilnærminger til tekstene i dag. Tette tverrfaglige bånd til allmenn fororientalsk forskning og antikkforskning har også lenge preget faget. I teologisk fagtradisjon er bibelforskningen i delt i to hovedområder: Det gamle og Det nye testamente.

Det nye testamente, den historiske Jesus og den tidligste kristendom har alltid vært et sentralt forskningsfelt ved Det teologiske fakultet. Denne kompetansen er ikke begrenset til teologi som disiplin, den bidrar til en bredere kompetanse ved Universitet innen antikk litteratur og historie med særlig vekt på teksttolkning og hermeneutikk.

Fakultetet har i den nytestamentlige forskningen gjennom det siste tiåret utviklet en særegen fagprofil med vekt på å plassere tidlig kristendom innen antikkens kultur og filosofi. Viktige milepæler i denne fagutviklingen er å finne i flere større forskningsprosjekter gjennom de siste årene, der fakultetets seniorforskere enten har vært prosjektledere eller spilt en nøkkelrolle for gjennomføringen av prosjektet: først det store prosjektet *Det kristne menneske. Konstruksjon av ny identitet i antikken* (NFR Antikkprogrammet, 1997-2001), dernest prosjektet *Kropp og livsprosesser i antikken*, (NFR 2002-2007), og nå senest prosjektet *Metamorphoses. Resurrection, Taxonomy and Transformational Practices in Early Christianity* (Senter for høyere studier, (2006-2007). Kulturell og sosial kontekst, og særlig kjønnspektiv (både feministiske studier og maskulinitetsstudier) har stått sentralt i alle prosjektene.

Fagmiljøet vil i 2008 påbegynne et nytt NFR-finansiert forskningsprosjekt: *Jesus in Cultural Complexity: Interpretation, Memory and identification. Towards A New Paradigm for Historical Jesus Studies*. Målet er å utvikle interseksjonell metode fra kjønns- og diskrimineringsstudier til et metodisk redskap i studier av identitetsindikatorer i tidlig kristne tekster. Aktuelle studier av tekster vil sammenholdes med en ny fremstilling av forskningshistorien for 19. århundre der studiet av Jesus og Jesus-bevegelsen (spes. Schleiermacher, Strauss, Renan) blir sett innenfor samtidens kulturelle utvikling av identitet i form av nasjonalisme. Disse perspektivene åpner for undersøkelser av hvordan bilder av Jesus fungerer innenfor en aktuell situasjon, særlig i forhold

til ungdom som er preget av konflikter om identitet i situasjoner av kulturell kompleksitet. På denne måten er dette prosjektet et godt eksempel på hvordan forskning i en av teologiens kjernedisipliner samtidig bidrar til kompetanse med stor allmennkulturell og samfunnsmessig relevans.

Et større forskningsprosjekt er også under utvikling med basis i det gammeltestamentlige miljøet ved fakultetet. Prosjektet har vært forberedt gjennom flere samlinger og en offensiv internasjonal nettverksbygging. *Constructing Cultures* er et internasjonalt og tverrfaglig prosjekt som studerer kulturelle produkters rolle og bruk i den kulturelle erindringens formingsprosesser, overføringsprosesser, og bestridingsprosesser i situasjoner preget av teknologisk, sosial og politisk forandring. ("Kulturelle produkter" er for eksempel bredt distribuerte narrativer, skriftsamlinger, rettspraksiser, felles landskapsoppfatninger.) Forskere med ulik kulturell bakgrunn arbeider med ulikt materiale (empirisk eller historisk), og bruker ulike analytiske modeller. Men alle relaterer til teorier om kulturell erindring, med tanke på å utvikle en kunnskapsbase som er relevant for hvert enkelt prosjekt, og å formulere teoretisk innsikt om kulturell erindring som opparbeides i prosessen. Forskerne i prosjektet kommer fra humaniora og samfunnsvitenskap, og er tilknyttet ulike universiteter i Nord-Europa, USA, og Kina. Prosjektet fikk svært god evaluering ved førstegangssøknaden til NFR i 2007 og tildeles noen midler fra fakultetet for videreutvikling i 2008.

II. Reformasjon / protestantisme

Protestantisk religion har preget det norske samfunnet gjennom nesten 500 år. Gjennom det meste av sin historie har Det teologiske fakultet sett det som en viktig forskningsoppgave å fortolke denne religiøse tradisjonen både i et historisk og i et aktuelt perspektiv. Samfunnsmessig er dette en sentral utfordring ikke bare med tanke på kirken, men i høy grad også med tanke på det allmenne kulturliv – som har vært og er mer preget av protestantisk mentalitet enn vi ofte tenker over.

Reformasjonsforskning

En vesentlig del av denne oppgaven er den historiske utforskningen av reformasjonen på 1500-tallet. For Nord-Europa markerer den både et religiøst, kulturelt og politisk veiskille, og den må utforskes med vekt både på teologiske, religionsvitenskapelige og allmenne historisk-politiske perspektiver. Fakultetets reformasjonsforskning har tradisjonelt sett dels fokusert på studier av Luthers teologi, og dels på allmennhistoriske studier av reformasjonen som politisk og kirkelig-institusjonell endring. I dagens situasjon er en ny og bredere type tverrfaglighet i ferd med å få gjennomslag i reformasjonsforskningen. Denne tverrfagligheten - som omfatter både teologer og allmennhistorikere, kunst- og kulturhistorikere, preger den beste reformasjonsforskningen i dag, og den setter også et stadig tydeligere preg på reformasjonsforskningen ved Det teologiske fakultet. Potensialet for tverrfaglig samarbeid er her stort, både internt ved UiO (især i forhold til historie og samfunnsfag) og eksternt især i forhold til Danmark og Tyskland.

Denne type tverrfaglighet er godt ivaretatt i det nye reformasjonshistoriske forskningsprosjektet som er under utvikling ved TF. Prosjektet *Den 'andre reformasjon' i Danmark-Norge* vil undersøke den dansk-norske reformasjonens teologi, religionspolitikk og religiøse liv i lys av moderne teori om kristendommens konfesjonalisering på sent 1500-tall og tidlig 1600-tall. Et slikt perspektiv kan bidra til å bringe tolkningen av den norske og den danske

reformasjonsperioden ut av den nasjonalhistoriske konteksten som ofte har preget den. En analyse av den dansk-norske utviklingen og et nært samarbeid med tyske og danske forskere spiller en viktig rolle i arbeidet. En hovedtese er at Danmark-Norge i perioden 1560 – 1617 utgjør et interessant eksempel på det som i konfesjonaliseringsforskningen er blitt kalt "den andre reformasjon": altså en reformert farget videreføring av den lutherske reformasjonen med større vekt på moralsk forbedring av den enkelte og av samfunnet, og på en rasjonaliserende tolkning av visse elementer i religionen.

Dette prosjektet har vært under opparbeiding gjennom lengre tid, og er forankret i et bredt nettverk av nasjonale og internasjonale samarbeidskontakter. Nasjonalt er flere av forskerne fra historie og kunsthistorie ved UiO, så her ligger det et utnyttet potensial for videreutvikling av et samarbeid mellom HF og TF. I tillegg er nøkkelforskere fra UiB, MF og Norsk Lærerakademi inne. Internasjonalt er prosjektet basert på aktiv oppfølging fra noen av de beste forskerne på området i Tyskland og Danmark. Prosjektarbeidet er også nær knyttet til det nylig igangsatte nasjonale *Forum for reformasjonshistorie*, som samles regelmessig og ledes fra TF. Prosjektet fikk svært god vurdering ved førstegangssøknad til NFR i 2007 og prioriteres av fakultetet for spissing og noe igangsetting i løpet av 2008.

Ved siden av dette nye satsingsområdet som samler store deler av det reformasjonshistoriske fagmiljøet i Norge, føres også den mer tradisjonelle *Lutherforskningen* videre ved fakultetet. Her er både senior- og juniorforskere bredt engasjert i internasjonalt samarbeid og i nasjonal og internasjonal publisering. Lutherforskningen har vært et viktig område i fakultetets forskning siden 1970-tallet, og vil fortsette å være en naturlig del av reformasjonssatsingen, blant annet fram mot det store reformasjonsjubileet i 2017.

Protestantismeforskning

Forholdet mellom reformasjonen og den senere protestantiske tradisjon har lenge vært et sentralt spørsmål i kritisk teologisk forskning. I hvor stor grad kan man si at det var Luthers religionstolkning som lå til grunn for det religionsskiftet som fant sted i Danmark og i Norge på 1500- og 1600-tallet? Og i hvor stor grad kan man si at det var Luthers og reformasjonens religionstolkning som videre preget norsk protestantisme på 1700- og 1800-tallet? Slike problemstillinger åpner for en utforskning av den protestantiske tradisjon som noe mye mer og ofte også noe ganske annet enn en Luther-påvirket tradisjon.

En viktig overordnet problemstilling i arbeidet med den nyere protestantiske historien har vært spørsmålet om forholdet mellom protestantisk kristendom og modernitet. Forskningsprosjektet *Den kristne moraltradisjon i Norge fra 1814 til i dag*, som ble finansiert av Norges Forskningsråd og Det teologiske fakultet i årene 1994-1997 gav fakultetet anledning til å videreutvikle sin kompetanse på dette området og dokumentere denne kompetansen gjennom et stort antall vitenskapelige publikasjoner både i prosjektperioden og i de etterfølgende årene.

Når det gjelder brytningen mellom kristendom og modernitet på 1800-tallet, står selvfølgelig kristendommen og idéstrømmingene i det moderne gjennombruddet sentralt, men fakultetet har også utviklet en særlig kompetanse med vekt på Søren Kierkegaard og N.F.S. Grundtvig og den pietistiske tradisjonen i Norge med vekt på personer som Gisle Johnson, H.N. Hauge og Lars Oftedal. Forholdet mellom kristendom og nasjonalisme i Skandinavia på 1800- og 1900-tallet har også stått sentralt i flere spesialstudier og utgjør også et tyngdepunkt i forskningen på nyere protestantisme. Fakultetet har her vært engasjert i en rekke samarbeidsprosjekter med fagmiljøer for nyere nordisk historie i de Skandinaviske landene.

Fakultetet har også en betydelig kompetanse når det gjelder den reformatoriske teologien på 1900-tallet, særlig knyttet til den dialektiske teologien (K.Barth, R.Bultmann, D.Bonhoeffer, G.Ebeling) og til den lutherske skapelsesteologien i Skandinavia (G.Wingren, K.E.Løgstrup). I dette arbeidet har særlig de hermeneutiske problemstillingene spilt en viktig rolle, med tilfang også fra nyere semiotikk og pragmatikk. Det har også vært av betydning for fakultetets kompetanse på dette området at det gjennom mange år ledet et nordisk nettverk for kontekstuell teologi, og på denne måten bidro til utviklingen av norsk og nordisk teologi som en fortolkning av samtidskulturen. Dette har det også vært mulig å dokumentere gjennom en rekke publikasjoner.

Fakultetet har også i samarbeid med forskere ved Det praktisk-teologiske seminar våren 2007 startet opp et prosjekt i religionsetetikk finansiert for en treårsperiode av Norges Forskningsråd, under tittelen "Sanselighet og transcens. Det hellige og det sublime i et religionsetetisk perspektiv". Prosjektet samarbeider også med *Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer* ved universitetet i København og har en referansegruppe med forskere fra Norge, Danmark, Italia og USA.

Utgangspunktet for prosjektet er de senere års interesse for forholdet mellom kunst og religion. Interessen har sammenheng med at religionen er blitt nærværende i samfunnet igjen på en måte som kan tolkes både som "religionens tilbakekomst" og som tegn på en "postsekulær tidsalder". Samtidig har religionens tilbakevending til det offentlige rom også brakt med seg et nytt fokus på religionens visuelle og auditive uttrykksformer. Særlig den protestantiske teologien står dårlig rustet til å møte problematikken knyttet til forholdet mellom kunst og religion. I det 20. århundrets protestantiske teologi, og da særlig i dens lutherske variant, har det vært en beskjeden interesse for kunst og estetikk.

Prosjektet *Norsk teologi i endring* har vært under opparbeiding gjennom flere seminarer og andre samlinger over to år i et nært samarbeid med Høgskolen i Agder. Det tar for seg endringsprosesser i norsk teologi i løpet av 1900-tallet, et lite utforsket fagfelt. Målsettingen er å undersøke både den akademiske fagteologien (blant annet med Universitetsjubileet 2011 som horisont) og teologi i en videre forstand ("anvendt teologi") i den aktuelle perioden. Prosjektet er tverrfaglig profilert med deltakelse av både teologer, historikere og samfunnsforskere.

III. Etikk / diakoni

Etikk har alltid vært et kjernefag i den teologiske profesjonsutdanningen og i kristendomsstudiet, og fakultetet har hatt et eget professorat i etikk siden 1952. Samtidig er det nettopp etikkfagets funksjon som et systematisk-teologisk basalfag som har gjort at mange av fakultetets lærer har vært og er engasjert i arbeidet med etiske problemstillinger og problemområder. Nettopp den fagtradisjonen som ovenfor er beskrevet med henblikk på brytningen mellom kristendommen og det moderne på 1900-tallet, har også hatt et sentralt fokus på etikk og etablert en tradisjon for at etikkfaget i teologisk sammenheng arbeider i et skjæringsfelt mellom teologisk etikk og allmenn etikk. Dette har vært en basis for at fakultetet i de siste 25 åren har utbygget etikkfaget til et bredt fagområde med relevans både for kirke/religion og for samfunn. Den teologiske kjernekompetansens dobbelte relevans kommer dermed tydelig til uttrykk innenfor dette området. Denne utviklingen henger særlig grad sammen med tre forhold.

For det første har enkeltlærere ved fakultetet engasjert seg i arbeidet med etikk utenfor fakultetet og universitetet, som medlemmer av offentlig råd og utvalg, som undervisere og utredere og som

forfattere. For det andre gav det allerede nevnte forskningsprosjektet ”Den kristne moraltradisjon i Norge fra 1814 til i dag” fakultetet en viktig anledning til å videreutvikle etikkfaget og ta opp nye områder og problemstillinger. For det tredje (og til dels som en frukt av forskningsprosjektet om den kristne moraltradisjon) gav etableringen av masterstudiet i profesjonsetikk og diakoni i 1998 fakultetet en mulighet for å målrette utvidelsen av etikkfagets virkeområde opp mot særlig helse- og sosialfag og såkalt menneskebehandlerne profesjoner i det hele. I dag er situasjonen derfor at det teologiske fakultetet tilbyr etikkstudier innenfor et bredt felt både på bachelor- og på masternivå. I tillegg tilbyr fakultetet i samarbeid med Det nasjonale utvalg for medisinsk forskningsetikk og Senter for medisinsk etikk tre forskjellige kurser i medisinsk forskningsetikk. Fakultetet tilbyr også selvstendig kurser i profesjonsetikk for helse- og sosialarbeidere, og har et samarbeidsprosjekt med Oslo kommune.

Fakultetet har også vært engasjert i samarbeidsprosjekter om barn og etikk og kan vise til flere publikasjoner som drøfter etiske spørsmål i pedagogisk sammenheng. Det må også nevnes at fakultetet gjennom en rekke år har vært engasjert i spørsmål knyttet til etikk, kjønn og samliv, og har spilt en viktig rolle i offentlige og særlig kirkelige utredningsarbeider på dette feltet.

Fakultetets satsing på etikk har også gitt seg utslag i en rekke doktoravhandlinger i etikk og i den senere tid særlig i profesjonsetikk der, empirisk materiale i form av kvalitative intervjuer bearbeides med utgangspunkt i fenomenologiske perspektiver. Til sammenlikning vil det være ønskelig om fakultetet også kunne få flere prosjekter i grunnlagsetikk. Etikklærerne ved fakultetet er også aktive i internasjonale nettverk særlig i de Skandinaviske landene og i Tyskland, men også i Europa mer generelt og publiserer både nasjonalt og internasjonalt. De er også svært etterspurt ved vurderinger og bedømmelser i andre land og er også etterspurt som deltagere i internasjonale forskningsprosjekter (bl.a. EU-prosjekter).

Det største prosjektet som fakultetet selv har utviklet i den senere tid er det allerede nevnte *The heterotopic Citizen. Theories of Citizenship, Religion and Normativity in the Context of religiously grounded care for the Disadvantaged*. Prosjektet er et godt uttrykk for den fagprofil som er opparbeidet i feltet profesjonsetikk og diakoni. Prosjektet fikk svært god vurdering ved søknad til NFR i 2007 og ble samme år også utviklet videre til en søknad innenfor EUs 7. rammeprogram. Prosjektet tar utgangspunkt i at religiøst fundert sosialt arbeid i særlig grad har rettet seg mot spesielt underprivilegerte grupper, og vil undersøke hva dette arbeidet kan bety for den nye diskusjonen som har vokst fram om medborgerskap eller "citizenship" i de senere år. På denne måten vil prosjektet også bidra til diskusjonen om etikk og religionen i skjæringsfeltet mellom modernitet og postmodernitet. Prosjektgruppen utgir en essaysamling på det tyske forlaget Vandenhoeck&Ruprecht i 2008. Prosjektet er prioritert av fakultetsledelsen for spissing og noe igangsetting i løpet av 2008.

Som del av etikksatsingen de kommende årene inngår også NFR-prosjektet *Broken bodies and healing communities. Community, ritual, care and ethics in church-based responses to HIV/AIDS in RSA*. Prosjektet bygger på samarbeid om undervisning med School of Theology and Religion, University Kwazulu-Natal. Prosjektet undersøker hvilke religiøse og rituelle ressurser de aller fattigste som er rammet av HIV/AIDS gjør bruk av for å overleve og skape en meningsfull tilværelse. Gjennom feltarbeid i en sørafrikansk township har forskningen brakt nytt materiale om ikke-medisinske strategier for å motstå pandemien og beholde menneskelig verdighet. Forskningsvirksomheten resulterer i to publikasjoner i 2007/08 og flere artikler. Arbeidet videreføres i 2007 med et oppfølgingsprosjekt (også NFR-finansiert) *Broken Women, Healing Traditions? Indigenous Resources for Gender Critique and Religious-Social Transformation in*

the Context of HIV/AIDS in KwaZulu-Natal. Her kommer kjønnsanalytisk tilnærming til strategiene i fokus, med henblikk på potensial for sosial forandring. Både disse to siste prosjektene og prosjektet om medborgerskap viser dermed tendensen til å fornye den klassiske etikkompetansen med innpass av nyere teorier fra religionsfilosofi, inter-religiøs dialog og kjønnsforskning.

C. Godt dokumenterte perspektiver med innovasjonspotensial

Gjennomgangen av forskningsprofilen viser at fakultetet i de senere årene også har utviklet tre godt dokumenterte ”nyere” perspektiver med godt potensial til å fornye de tre kjerneområdene. Det er interessant og lovende at de tre ”nyere” perspektivene samtidig dekker sentrale tilnærminger som i dag er viktige i internasjonal teologi og i humanioraforskningen generelt; kritisk kjønnsforskning, interreligiøse studier og (religions-) filosofi. I den vedlagte publikasjonslisten er bidrag med forankring innenfor disse til dels tverrfaglige perspektivene forsøkt innordnet innenfor de tre hovedområdene for å vise mer konkret hvordan vi mener fornyelsen finner sted.

Som nevnt ovenfor er flere av prosjektene innenfor den sentrale forskningskompetansen allerede preget av de tre nyere perspektivenes innflytelse, det gjelder både det NFR-støttede nytestamentlige prosjektet *Jesus in Cultural Complexity* som relaterer seg markant til nyere kjønnsforskning, det gjelder prosjektet *Constructing Cultures* som relaterer seg til forskning om religionsmøter, kjønn og religionsfilosofi, prosjektet *Sanselighet og transcendens* som knytter omfattende an til religionsfilosofi, prosjektene *Broken Bodies* og *Broken Women* som både arbeider med kritisk kjønnsforskning, etikk og religionsmøter og det gjelder prosjektet *The Heterotopic Citizen* der religionsfilosofiske og kjønnsteoretiske overveielser tillegges mye vekt for å nevne noe.

Vi vil her kort nevne noen sentrale aktiviteter der de tre ”nyere” perspektivene spiller en viktig rolle:

Religionsfilosofi

Den religionsfilosofiske interessen har vært i vekst ved fakultetet i de senere år, og fakultetet er i dag i en god posisjon til å satse videre på dette fagfeltet. To av de faste lærerne har religionsfilosofi som deler av sitt fagområde, flere av lærerne arbeider med religionsfilosofiske problemstillinger og fakultetet har både stipendiater og en post.doc.stipendiat som arbeider med religionsfilosofi. Fakultetet har det siste året også tatt initiativet til opprettelse av et nordisk nettverk i religionsfilosofi som omfatter ikke mindre enn 20 universiteter og høyskoler. Uavhengig av nettverket vil fakultetet dessuten stå som arrangør av en stor, NFR-støttet europeisk religionsfilosofisk konferanse i august 2008.

Etter fakultetets oppfatning gjør nettopp den voksende interessen for religion det både viktig og nødvendig å arbeide også med religionsfilosofiske problemstillinger og tema for å ivareta så vel den religionskritiske tradisjonen i akademisk sammenheng som behovet for å reflektere over de grunnleggende betingelsene for religion og religiøs identitet i en flerkulturell og flerreligiøs kontekst.

Interreligiøse studier

Den flerreligiøse situasjonen som har preget Norge mer og mer fra 1990-tallet av, har de siste årene i økende grad også blitt gjenstand for både forskning og undervisning ved fakultetet. Temaer som islam i Norge, religionsmøte og religionsdialog og religionsundervisning i en flerkulturell skole spiller betydelig rolle i fakultetets forskning, og engasjerer forskere både i seniorgruppen og på ph.d.-nivå. Igjen er dette et felt der forskningsinnsatsen er knyttet nær til et samfunnsmessig behov for økt kunnskap og forståelse på området, og flere av de aktuelle forskerne er også aktive som ressurspersoner for myndighetene i utrednings- og rådgivningsarbeid samt i den offentlige debatten om det flerreligiøse samfunnet og dets utfordringer. Samtidig er forskningen på dette nye feltet nært knyttet til den videre utviklingen av TFs nye tverrfaglige masterprogram i *Religion og samfunn*. Forskningsinnsatsen kommer også til uttrykk gjennom sentral deltakelse i flere nasjonale og internasjonale nettverk, så som UiOs egen CULCOM-satsning og flere internasjonale nettverk for *Religious Education*. Publiseringen og prosjektutviklingen på dette området er også viktig for fornyelsen av fakultetets sentrale etikk-kompetanse.

Fakultetet ønsker i årene som kommer å videreutvikle sin kompetanse på dette fagområdet, både for å møte helt påtrengende samfunnsbehov for kunnskap om og forståelse av kulturelle endringer i dagens Norge, og for å forbedre og støtte det nye og meget lovende masterprogrammet på området.

Kvinne- og kjønnsforskning

Lærere ved Det teologiske fakultet har i flere tiår bidratt vesentlig til å styrke kvinners handlingsrom i Den norske kirke. Særlig innenfor bibelfag har flere forskere lenge arbeidet med kjønnssteoretiske perspektiver, både innenfor teori og metode og utvalg av tekstmateriale. Denne forskningspraksisen pågår stadig og har ført til flere ph.d.-prosjekter, konferanser og nettverksbygging, ikke minst mot internasjonale miljøer. Teologisk kvinne- og kjønnsforskning innebærer på denne måten et viktig tverrfaglig forskningsinnslag i fakultets forskningsprofil. I dag er det også forskere utenfor det bibelfaglige miljøet som er involvert i kjønnssteoretiske prosjekter. Dette i seg selv gjør at denne delen av fagmiljøet ved Det teologiske fakultet fremstår som attraktivt for andre nasjonale miljøer og for internasjonale grupper. Prosjektet *Jesus in Cultural Complexity* er et godt eksempel på aktuell forskning på dette området.

Ved siden av denne tverrfaglige forskningen har fakultetet hatt et eget professorat i teologiske kvinne- og kjønnsforskning det siste tiåret. Dette har bidratt vesentlig til å videreutvikle kjønnsperspektivet i teologisk forskning. Summen av de ulike tverrfaglige kjønnsprosjektene og det etablerte professoratet gjør at Det teologiske fakultet fremstår som et av de sterke kjønnsforskingsmiljøer blant de teologiske fakultetene i Norden. Det er en viktig utfordring for den videre faglige prioriteringen å gi rom for denne forskningen og de utdannelsesstilbud den samtidig utvikler. Et interessant trekk ved publiseringene i dette feltet er at de appliserer kjønnssteori inn i prosjekter knyttet til intervensjon og bistand. NFR-Prosjektene *Broken bodies and healing communities* og *Broken Women, Healing Traditions?* er gode eksempler på aktuell forskning som allerede fornyer etikk-kompetansen ved fakultetet.

På denne måten innebærer også kjønnsforskningen en interessant utvikling innenfor diskusjonen om hvilken rolle forskning om kjønn har ved et teologisk fakultet. Både publiseringene i den tverrfaglige kjønnsforskningen og innenfor det etablerte professoratet viser at kjønnsforskning

ved et teologisk fakultet nytolker gudsforståelse, etikk og menneskesyn. Det gjør at denne forskningen spiller en viktig rolle for fakultetets samlede forskningsprofil.

3. Porteføljeanalysen og fakultetets endelige utdanningsprioriteringer

Forholdet forskningsprioriteringer - utdanningsprioriteringer

Den sentrale forskningsmessige prioritering ved Det teologiske fakultet er å legge til rette for en innovasjon og videreføring av kjernekompetansen (bibelstudier/antikkstudier, reformasjon/protestantisme, etikk/diakoni) med impulser fra de nye områdene kjønnsforskning, interreligiøse studier og religionsfilosofi. I sak er den viktigste utdanningsmessige prioritering ved Det teologiske fakultet akkurat den samme: Vi vil legge til rette for den type fornyelse og innovasjon av utdanningen som vi ovenfor gjorde gjeldende for forskningen. Det innebærer både et sterkt fokus på kvalitet og vekst i profesjonsstudiet i teologi, og en vektlegging av fakultetets andre programmer som også springer ut av den beskrevne kjernekompetansen.

Det teologiske fakultet er et profesjonsfakultet og må opprettholde en faglig bredde for å imøtekomme de utdanningsmessige krav som stilles til en moderne profesjonsutdannelse. Vi mener likevel at det er et svært godt sammenfall mellom forskningsprofilen og de grunnleggende kompetansekrav profesjonsutdannelsen i teologi stiller. Utfordringen i de kommende årene vil være å sørge for at den forskningsmessige innovasjon som vi har fremhevet så tydelig i avsnittet om forskningsprioriteringer, også kan finne sted i tilrettelegging og kvalitetsutvikling innenfor teologiprogrammet. Det vil være en sterkt prioritert oppgave for fakultetsledelsen å bidra til at profesjonsstudiet både får del i forskningsinnovasjonen og selv bidrar til å fremme den gjennom de faglig-pedagogiske krav og utfordringer som kommer fra utdanningskonteksten selv.

I tillegg til profesjonsstudiet har Det teologiske fakultet 6 andre utdanningsprogram: Bachelorprogrammet i teologi og kristendom, årsenhet i kristendomsstudier, Masterprogrammet i kristendomsstudier, Masterprogrammet i profesjonsetikk og diakoni, Masterprogrammet i religion og samfunn og det engelskspråklige masterprogrammet i contextual theology (for en fylldigere beskrivelse og analyse av programmene, vises det til vedlegget "Programportefølje").

Det er et sentralt trekk ved Det teologiske fakultets forskningsfaglige profil at også de øvrige bachelor- og masterprogrammene har sin forskningsmessige basis i den teologiske kjernekompetansen. To eksempler kan illustrere dette: Etikken hører til teologifagets kjerne og er en av fakultetets forskningsprioriterte områder. Den spiller en vesentlig rolle i profesjonsutdanningen av teologer, men har også vært etterspurt innen helse- og sosialfaglige felt. Den teologiske etikkkompetansen har både bidratt til fornyelse av egen forskning i feltet og skapt det nye utdanningsløpet Masterprogrammet i profesjonsetikk og diakoni. Det andre eksemplet gjelder interreligiøse studier. Endringene av Norge fra et homogent til flerreligiøst samfunn har skapt et stort behov for kompetanse ikke bare om egen religiøse tradisjon og andre religioner, men også om hvordan møtet mellom religioner og kulturer faglig og etisk kan håndteres. Her har teologifaget lang historie for å beskjefte seg med tolkning av tradisjonsmøter og -konflikter. Den kristne tradisjonen har utviklet seg i dialog med, i spenningsforhold til og avgrenset fra andre religiøse tradisjoner. Det har lagt til rette for å løfte frem religionsmøtet og interreligiøse studier som et aktuelt forskningsprioritert område som allerede nå synliggjøres både gjennom nye emner i teologiprogrammet og det nye Masterprogrammet i religion og samfunn.

Fakultetet vil også legge vekt på å innpasse de foreliggende planer om islamstudier ved UiO innenfor rammen av dette programmet i samarbeid med relevante miljøer ved andre fakulteter, særlig ved IKOS (HF).

Oppsummert kan man si at forholdet mellom forskningsmessige og utdanningsmessige prioriteringer peker på en interessant og særegen profil for Det teologiske fakultet som helhet. Kjernekompetansen er karakteristisk for et protestantisk forankret teologisk fakultet som har profesjonsutdannelse i teologi som sitt viktigste utdannings utdanningsløp. Samtidig har Det teologiske fakultet nå også andre masterprogrammer som rettet inn mot mer allmenne samfunnsmessige behov; Masterprogrammet i profesjonsetikk og diakoni og Masterprogrammet i religion og samfunn. Dermed fremkommer fakultetets identitet ved at den teologiske forskningskompetansen gir grunnlag for to typer utdanninger; en som i hovedsak kvalifiserer for arbeid som teolog i samfunn og kirke, og en som kvalifiserer for yrker i ulike typer offentlig og privat virksomhet på et bredt felt av samfunnet.

Utdanningspolitiske utfordringer

En sentral utdanningspolitisk utfordring er på den ene siden at fakultetets personale i øyeblikket er for få til å betjene de foreliggende behov innenfor de samtidsorienterte emnene og programmene. På den annen side har vi også en situasjon der fakultetets forskere med forankring i historisk (særlig eldre tids) forskning ikke utnyttes godt nok innenfor dagens utdanningsportefølje. Bakgrunnen for denne situasjonen er sammensatt. Til en viss grad henger den sammen med den profilen som ble tegnet ovenfor. Den teologiske kjernekompetansen har åpnet for utvikling av nye og etterspurte studieprogrammer, og etterspørsel om veiledning av samtidsorienterte masteroppgaver og doktorgradavhandlinger innenfor alle programmer. Det har ført til et stort press mot den delen av lærerpersonalet som arbeider innenfor slike fagfelt. Samtidig etterspørres fakultetets sterke forskningskompetanse innenfor bibel- og antikkstudier for lite når temaer for masteroppgaver skal formuleres. I tillegg har Kvalitetsreformens stramme organisering av emner og kurs også gjort det mer krevende å tilby studietilbud som svarer godt nok til denne delen av fakultetets forskningskompetanse. Det vil derfor være en sentral utfordring for fakultetsledelsen å arbeide videre med tiltak for hvordan denne skjevfordelingen av personale ved fakultetet skal møtes. Det vil handle om et knippe av tiltak som dels letter noe av belastningen på den delen av personalet med samtidsorientert kompetanse, dels tiltak som bedre stimulerer studenter til oppgaveskriving og prosjektarbeid innenfor de historiske fagområdene samt tiltak som synliggjør i sterkere grad enn nå den historiske forskningskompetansen i teologistudiet.

Rekruttering til teologiprogrammet er en annen viktig utfordring i de kommende årene. Dette deler vi med de øvrige teologiske utdanningsstedene i Norge, men er særlig prekært for Det teologiske fakultet fordi vi har Det teologiske Menighetsfakultet som en privat konkurrent i Oslo. Vårt svar på dette vil være å arbeide for en tydeligere profilering av vårt studium med utgangspunkt i den forskningsmessige profil og identitet som er beskrevet ovenfor. Vi må i langt større grad styrke teologiprogrammet som et kontekstuellt, interreligiøst og etisk/diakonalt program. Dette vil være avgjørende for at vi skal kunne utdanne prester til et flerreligiøst og multikulturelt samfunn med de utfordringer det byr når det gjelder så vel fortolkning av nasjonal tradisjon og historie, menneskesyn, og etiske utfordringer knyttet til spenninger og konflikter i møtet med de sosialt og religiøse "andre".

En tredje utfordring som de utdanningsmessige prioriteringene peker mot er en tettere tverrfaglig sammenheng mellom deler av de ulike programmene våre. Her likner fakultet i forskning og utdanningsprofil på andre profesjonsutdannende fakulteter. Det er også karakteristisk at teologiens faglige bredde ikke har betydd en forskningsprofil der de enkelte prioriteringer har skjedd fullstendig atskilt fra de øvrige, men der tvert om sammenhengen mellom dem har vært understreket, ikke minst når det har kommet til den faktiske utdanningen. Her spiller teologifaget både i forskning og utdanning klassiske idealer med røtter i det humboldtske universitet. Utvidelsen av programporteføljen ved fakultetet har ikke endret nevneverdig på dette.

De nye programmene viser på den ene siden viktigheten av at de enkelte områdene innen teologiens fagfelt har selvstendighet som forskningsfelt og bærekraft som utdanningsløp. På den andre siden er de forankret i teologifaget og hører sammen med den stadige fornyelse som må kjennetegne profesjonsfagenes utvikling. De bidrar derfor både til å spisse og fornye fakultetets forskning i relasjon til nye utdanningsutfordringer som springer ut av samfunnsendringer, og til å fornye den kjernekompetansen som finnes ved fakultetet ved å bringe blant annet teologifaget inn i nye forskningsmessige og faglige sammenhenger.

Mellom flere av masterprogrammene finnes det faglige møtepunkter som kan gi grunnlag for fellesundervisning, som for eksempel innenfor problemfeltet helse, verdier og religion, eller et fag som interreligiøs hermeneutikk med vekt på kristen og islamsk tradisjon. Dette forutsetter en tydelig egenvektlegging av fag som etikk eller islamsk tekstfortolkning, men krever samtidig en åpenhet for dialog der ulike fag og fagtradisjoner bidrar. Det ligger her et utdannings- og forskningsmessig fornyelsespotensial som ikke bare peker fra forskning til utdanning, men også fra utdanning til forskning og som igjen vil ytterligere styrkes gjennom større grad av tverrfakultært samarbeid, eksempelvis med helsefagmiljøene ved Medfak eller religionsforskningsmiljøene som finnes både på HF og SV.

Vi vil også peke på den betydningen det har for å kunne tilby en god utdanning at forskningen er forankret i internasjonale miljøer. Fakultetet har en lang tradisjon for samarbeid med ulike teologiske forsknings- og utdanningsmiljøer. Her har teologifaget og Det teologiske fakultet alltid hatt gode relasjoner både til våre nordiske søsterfakulteter og til andre. Utveksling av lærekrefter har vært viktig for så vel forskning som utdanning. Dette er en kvalitet ved fakultetets utdanningstilbud som fortsatt må prioriteres, også fordi de forskningsmessige og utdanningsmessige prioriteringer vi har foretatt ikke er internt norske problemområder, men hører hjemme i en internasjonal kontekst. Vi tømmer derfor våre prioriterte områder for slagkraft om disse ikke samtidig søkes utviklet gjennom samarbeid med forsknings- og utdanningsmiljøer utenlands, både i den nordlige og sørlige hemisfære. Kristendom, teologi og religion hører som problemfelt hjemme i en global sammenheng. Et eksempel kan vise betydningen av dette: Gjennom det internasjonale nettverket International Network for Advanced Theological Education (INATE) har vi gjennom mer enn ti år utviklet et utvekslingssamarbeid med andre teologiske fakulteter som ikke bare har lagt til rette for studentutveksling, men også resultert i flere større samarbeidsprosjekter på forskningssiden. Ikke minst gjelder det kontakten med Det teologiske fakultet i Pietermaritzburg under University of KwaZulu Natal. Det er et godt eksempel på hvordan det internasjonale samarbeidet rundt utdanning og forskning har ført til faglig fornyelse ved vårt eget fakultet og resultert ikke minst i at vi både i forskning og undervisning har fått et tyngdepunkt i afrikanskorienterte kjønnskritiske studier av rituell nyskaping og religiøs endring innenfor rammen av HIV/Aids.

Tverrfakultær satsning på religion

Teologiprogrammet er det sentrale studieløpet i fakultetets utdanningsvirksomhet, og vil derfor være høyt prioritert fremover. Men en prioritering av teologiprogrammet betyr ikke at alle andre program nedprioriteres. Snarere tvert om, teologiprogrammet er avhengig av den forskningsbaserte fagutviklingen som skjer innen masterprogram som religion og samfunn, profesjonsetikk og diakoni og ”contextual theology”, og likedan foregår rekrutteringen gjennom bachelorprogrammet i kristendom og teologi. Dette fordrer at vi arbeider målrettet for at profesjonsutdanningen av prester er en utdanning som integrerer historiske disipliner med aktuelle kritiske perspektiver, som gjør kandidatene i stand til å svare på samfunnets behov for prester og kirkelige ansatte som har kunnskap om det flerreligiøse samfunnet de skal fungere i. På den bakgrunn mener vi at prioriteringen av oppbyggingen av masterprogrammet i religion og samfunn har vært en utdanningsmessig styrking både av teologiprogrammet og fakultetets helhetlige forskningsutvikling. Som vi har pekt på i de forskningsmessige prioriteringer ser vi blant annet interreligiøse studier som et forskningsfelt som også bidrar til å fornye de tre hovedprioriterte kjerneområdene, noe som blant annet vises i økt oppmerksomhet knyttet til historiske studier av kulturell kompleksitet knyttet til fortolkning av teologiske tradisjoner (jf. det NFR-støttede prosjektet ”Jesus in Cultural Complexity. Interpretation, Memory and Identification. Towards a New Paradigm for historical Jesus Studies” som er kommentert foran). Men vi ser også at vi kan styrkes ytterligere på dette området om vi lykkes med en bredere tverrfakultær religionssatsning som både resulterer i forsknings- og utdanningssamarbeid. Dette arbeider vi allerede for og vil fortsette å prioritere. Fakultetet ønsker en sterkere satsning på islamstudier fra UiOs side. Dette er noe TF kan og vil bidra til å realisere, men det må skje i samarbeid med forskningsmiljøer ved andre fakulteter.

Gjennom den bredden i forskningsbasert kunnskap som UiO besitter og som på ulike måter realiseres gjennom de forskjellige forskningsprioriteringer og utdanningsløp, er UiO særlig egnet til å besvare de utfordringer som et flerreligiøst og flerkulturelt samfunn stiller oss overfor. UiO er i en enestående posisjon til å spille en formende rolle også for å svare på samfunnets behov for en bred religionskompetanse som både ivaretar utviklingen av de historiske tradisjoner som har preget og preger vårt samfunns institusjoner, profesjoner, verdier og som imøtekommer utfordringer fra samtidige kulturelle, religiøse og etiske utfordringer. Det teologiske fakultet har en lang tradisjon for å prioritere forskning, noe som blant annet viser seg i at vi siden 1991 (da andre teologiske fakulteter også kunne tildele doktorgrad) har utdannet langt flere doktorgradskandidater enn andre teologiske fakulteter i Norge som det er nærliggende å sammenlikne seg med, til tross for at vi har en mindre fast vitenskapelig stab. Det teologiske fakultet er derfor en viktig bidragsyter til UiO og det norske samfunnet når det gjelder å bidra til en nødvendig fornyelse av religionsfeltet gjennom forskningsbasert utdanning i teologi, etikk og interreligiøse studier.

Oppsummering

Det teologiske fakultet ønsker å spille en viktig rolle i styrkingen og fornyelsen av UiO som et breddeuniversitet med sterke og konkurransedyktige internasjonale forskningsmiljøer. Gjennom målrettet prioritering innen forskning og utdanning vil vi arbeide for å skape et rikt fagmiljø som bygger videre på teologiens allmenndannende tradisjon og samtidig bidrar til fornyelse av egen kjernekompetanse og videreutvikling av ny, gjennom tverrfaglig, tverrfakultært og internasjonalt samarbeid. Derfor vil utdanningsprioriteringen måtte være solid forankret i

forskningsprioriteringene, og kursen må stakes ut derfra, slik at Det teologiske fakultet bidrar til å styrke UiO som et ledende universitet også innen teologi og religion i norsk og internasjonal sammenheng.

4. Kommentarer

TFs strategiske mål er å videreføre fakultetet som et *teologisk* fakultet med høy internasjonal forsknings- og utdanningskompetanse i kristendom, religion og etikk. Teologisk forskning dreier seg om en internasjonalt forankret akademisk utforskning av kristendommen. Dermed utvikler gode teologiske fakulteter en forsknings- og utdanningskompetanse med betydelig relevans for både kirke og samfunn. I årene som kommer er det arbeidet med utvikling og innovasjon av en slik profil Det teologiske fakultet vil legge størst vekt på. Vi tror at det vil være en profil som også bidrar til å styrke UiOs komparative fortrinn ettersom ingen andre norske universiteter har en tilsvarende kompetanse.

I avsnittet om utdanningsprioriteringer pekte vi på hvordan Det teologiske fakultet gjennom hele sin nesten 200-årige historie har fortolket, utdannet og formidlet en kristendomsfremstilling som har vært preget av de metoder og teorier som til enhver tid har spilt viktigst rolle i den internasjonale forskningsfronten. På denne måten har fakultetets lærere spilt en viktig rolle innenfor sine forskningsfelt, både nasjonalt og internasjonalt. Synet på mennesket som mer enn et produkt av sine handlinger, og respekt for dem som lever annerledes enn majoriteten, kommer selvsagt fra mange kilder i vår kultur. Men den grunnleggende forskningen omkring slike forhold, og om hvilke forutsetninger som finnes for at denne typen kunnskap skal utvikles, står i særlig grad i fokus ved et teologisk fakultet.

Fakultetets utfordring de kommende årene blir å videreutvikle og fornye seg slik at det fortsatt blir i stand til å komme med bidrag til forskning, utdanning og offentlighet. Fakultetet vil i det følgende peke på tre hovedutfordringer.

Fagporteføljen

Fremstillingen av både forskningsprioriteringer og langsiktige utdanningsprioriteringer peker på forankringen i de sterke forskningsområdene innenfor den teologiske kjernekompetansen. Fakultetets fagportefølje er historisk satt sammen for å drive forskning og utdanning med relevans for profesjonsutdannelsen i teologi. Også i et fremtidig perspektiv vil dette være den sentrale oppgaven for fakultetet. Men både indre og ytre forhold må tas med i betraktningen når en langsiktig strategi skal utvikles for fakultetet. Forskningsmessig vil fakultetet vektlegge fornyelse av de sterke forskningsområdene. Men disse fornyes også ved å la nye forskningsfelt møte de tradisjonelle, og gjennom den mer omfattende tverrfaglige forskning som er utviklet ved fakultetet de siste årene, ikke minst på etikk og religionssiden. Den fornyelse som er viktig for et forskningsfakultet som TF forutsetter derfor at det finnes en tung og stor nok stab som arbeider med den klassiske kjernekompetansen. Samtidig er både den forskningsmessige og den samfunnsmessige konteksten i sterk endring innenfor feltet religion og etikk. En fornyelse av et moderne teologisk fakultet som TF, må etter vår mening skje ved en sterkere tverrfaglig interaksjon med allmenn religionsforskning og med ulike typer normativ forskning.

Benchmarking

Det teologiske fakultet vil utnytte både siste del av Prosess faglig prioritering og tiden deretter til å konkretisere og fordype den fakultetsprofilen som er beskrevet over. Et ledd i Prosess faglig prioritering, fase 2, er gjennomføringen av en benchmarking – eller sammenlikning - mellom TF og tilsvarende fakulteter i Berlin og Århus. På grunn av sykdom og andre praktiske hensyn er dette prosjektet noe forsinket. De nye planene forutsetter avslutning i siste del av vårsemesteret 2008. Men allerede nå er det klart at det er forholdet mellom teologiske utdanningsløp og utdanningsløp som fører til mer allmenn samfunnsmessig kompetanse forankret i en forskningsmessig teologisk kjernekompetanse som vil bli det sentrale tema i sammenlikningen. Den endelige rapporten kan komme til å åpne for viktige perspektiver. Rapporten kan peke mot en profil der et teologisk fakultet har sin primære forskningskompetanse i en klassisk teologisk kjernekompetanse samtidig som denne kjernekompetanse åpner for både forskningskvalitet og utdanningsmessige tilbud til andre sider av samfunnet og evt. til andre religioner enn den kristne. Dette vil i tilfellet gi en profil og en identitet som kan ha betydelig interesse, både i et nordisk og et internasjonalt perspektiv

Tverrfakultær religionssatsning ved UiO.

Teologi innebærer en akademisk utforskning av religion. Det teologiske fakultet har arbeidet med forskning om kristendommen i nesten to hundre år. Norge er i dag i ferd med å bli et mer flerreligiøst samfunn, men fortsatt er selvsagt kristendommen den betydeligste religionen i Norge. TFs primære oppgave vil derfor fortsatt være forskning, utdanning og formidling på dette feltet i norsk offentlighet. Samtidig øker tilstedeværelsen av andre religioner, og særlig islam, i det offentlige rom. Av denne grunn mener Det teologiske fakultet det vil være viktig med en offensiv satsning på religion ved UiO, og fakultetet vil bidra med kompetanse og aktivitet for å få dette til. Vi mener også at de allerede foreliggende planer om islamstudier ved UiO nå bør bearbejdes videre innenfor den tverrfakultære satsning på religion som vi har foreslått sammen med fem andre fakulteter. En utfordring for fakultetet blir dermed å vise hvordan økt tverrfaglig arbeid med religion og allmenn normativitet kan finne sted innenfor rammen av et *teologisk* fakultet. Vi har allerede flere steder i dette notatet pekt på hvordan vi ser vår profil som et fakultet med en teologisk kompetanse som har relevans og tilknytning til både kirke og samfunn. Derfor vil en større innpassing av religion ved vårt fakultet kunne innpasses i en strategisk tenkning om profil og identitet de kommende årene. En spesiell utfordring som TF har til forskjell fra de aller fleste tilsvarende fakulteter, er Kirkelovens § 29 der det heter at lærere ved Det teologiske fakultet må være medlemmer av Den evangelisk-lutherske kirke i Norge. Dette kravet henger opprinnelig sammen med fakultetets ansvar for profesjonsutdannelsen i teologi. Men i dag virker denne paragrafen negativt inn på tilliten til den frie forskningen ved fakultetet. Dekanen har derfor oppnevnt et utvalg for å gå gjennom denne spesielle paragrafen og for å fremme forslag til mulige endringer for de politiske myndighetene. Dette utvalget vil legge frem sin innstilling i løpet av våren 2008, og denne vil bli behandlet på et fakultetsstyremøte før sommeren.

5. Vedlegg

- Vedlegg 1: Beskrivelse og analyse av programporteføljen ved TF
- Vedlegg 2: Publikasjoner, forskningsprosjekter og doktorgradsavhandlinger ved TF
- Vedlegg 3: Sammendrag av dokumentet om tverrfakultær religion
- Vedlegg 4: Utdrag fra NIFU-STEP undersøkelse